

АВТОРИТАРНИЙ РЕЖИМ І ЙОГО РІЗНОВИДИ

Виконав студент
гр. ЗБ-122
Мажуга С.М.

- **1. Сутність та особливості авторитарного політичного режиму**
- **1.1. Поняття 1.1. Поняття і сутність авторитаризму.**
- Авторитаризм Авторитаризм зазвичай характеризується як тип режиму, який займає проміжне положення між тоталітаризмом і демократією Авторитаризм зазвичай характеризується як тип режиму, який займає проміжне положення між тоталітаризмом і демократією. Проте подібна характеристика не вказує на сутнісні ознаки явища в цілому, навіть якщо чітко виокремити в ньому риси тоталітаризму і демократії.
- Сутнісно значущим при визначенні авторитаризму є характер Сутнісно значущим при визначенні авторитаризму є характер відносин влади і суспільства. Ці стосунки побудовані більше на примусі, ніж на переконанні, хоча режим лібералізує Сутнісно значущим при визначенні авторитаризму є характер відносин влади і суспільства. Ці стосунки побудовані більше на примусі, ніж на переконанні, хоча режим лібералізує суспільне життя Сутнісно значущим при визначенні авторитаризму є характер відносин влади і суспільства. Ці стосунки побудовані більше на примусі, ніж на переконанні, хоча режим лібералізує суспільне життя, і вже не існує чітко розробленої керівної ідеології. Авторитарний режим допускає обмежений і контрольований плюралізм у політичному мисленні, думках і діях, мириться з наявністю опозиції.
- Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада здійснюється конкретною особою (класом, партією, елітною групою і т.д.) при мінімальній участі народу. Авторитаризм Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада здійснюється конкретною особою (класом, партією, елітною групою і т.д.) при мінімальній участі народу. Авторитаризм притаманний владі і політиці, але підстави Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада здійснюється конкретною особою (класом, партією, елітною групою і т.д.) при мінімальній участі народу. Авторитаризм притаманний владі і політиці, але підстави і ступінь його різні. У якості визначальних можуть виступати природні Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада здійснюється конкретною особою (класом, партією, елітною групою і т.д.) при мінімальній участі народу. Авторитаризм притаманний владі і політиці, але підстави і ступінь його різні. У якості визначальних можуть виступати природні, природжені якості політичного лідера ("авторитарної", владної особистості); розумні, раціональні, виправдані ситуацією Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада здійснюється конкретною особою (класом, партією, елітною групою і т.д.) при мінімальній участі народу. Авторитаризм притаманний владі і політиці, але підстави і ступінь його різні. У якості визначальних можуть виступати природні, природжені якості політичного лідера ("авторитарної", владної особистості); розумні, раціональні, виправдані ситуацією (необхідністю особливого роду, наприклад, станом війни, суспільної кризи і т.п.); соціальні (виникнення соціальних або національних конфліктів Авторитарний режим - державно-політичний устрій суспільства, в якому політична влада здійснюється конкретною особою (класом, партією, елітною групою і т.д.) при мінімальній участі народу. Авторитаризм притаманний владі і політиці, але підстави і ступінь його різні. У якості визначальних можуть виступати природні, природжені якості політичного лідера ("авторитарної", владної особистості); розумні, раціональні, виправдані ситуацією (необхідністю особливого роду, наприклад, станом війни, суспільної кризи і т.п.); соціальні (виникнення соціальних або національних конфліктів) і т.д., аж до ірраціональних, коли авторитаризм Авторитарний режим - державно-

- міністри (апарат влади) - це кошти; [суспільство](#) підданих, які коряться, - це наслідок (Л. де Бональд).
- Авторитаризм став у XIX столітті постійним і важливим перебігом німецької політичної думки і поповнився ідеями національної і державної єдності, які він призначений реалізувати. До кінця століття авторитаризм став розглядатися як засіб потужної національної і соціальної мобілізації та [управління](#) Авторитаризм став у XIX столітті постійним і важливим перебігом німецької політичної думки і поповнився ідеями національної і державної єдності, які він призначений реалізувати. До кінця століття авторитаризм став розглядатися як засіб потужної національної і соціальної мобілізації та управління зверху [процесом](#) Авторитаризм став у XIX столітті постійним і важливим перебігом німецької політичної думки і поповнився ідеями національної і державної єдності, які він призначений реалізувати. До кінця століття авторитаризм став розглядатися як засіб потужної національної і соціальної мобілізації та управління зверху процесом державного будівництва (Г. Трайчке). Іспанець Д. Кортес бачив в [авторитарному](#) Авторитаризм став у XIX столітті постійним і важливим перебігом німецької політичної думки і поповнився ідеями національної і державної єдності, які він призначений реалізувати. До кінця століття авторитаризм став розглядатися як засіб потужної національної і соціальної мобілізації та управління зверху процесом державного будівництва (Г. Трайчке). Іспанець Д. Кортес бачив в авторитарному політичному порядку, що забезпечує святість покори, умова згуртованості нації, держави і суспільства. О. Шпенглер також вважав, що, на відміну від [лібералізму](#), що породжує анархію, авторитаризм виховує дисципліну й установлює в суспільстві необхідну ієрархію. Багато вчених і політики розглядають даний тип владарювання (як, наприклад, І. Ільїн, у вигляді «авторитарно-яка виховує диктатури») як найбільш оптимальної форми політичного забезпечення переходу відсталих країн до сучасної демократії.
- У першій половині XX століття показова авторитарна доктрина вкрай правого французького ідеолога і [політика](#) У першій половині XX століття показова авторитарна доктрина вкрай правого французького ідеолога і політика Ш. Морраса, для якого [індустріалізація](#) У першій половині XX століття показова авторитарна доктрина вкрай правого французького ідеолога і політика Ш. Морраса, для якого індустріалізація, проникнення держави в суспільство, висока мобілізація народу як засіб [здійснення](#) У першій половині XX століття показова авторитарна доктрина вкрай правого французького ідеолога і політика Ш. Морраса, для якого індустріалізація, проникнення держави в суспільство, висока мобілізація народу як засіб здійснення політики - об'єктивні і неминучі умови авторитаризму. Авторитаризм XX століття в подібних трактуваннях став все частіше приймати націоналістичний антидемократичний характер, зв'язувався з боротьбою проти внутрішніх і зовнішніх ворогів. [Фашизм](#) довів теорію і практику авторитаризму до крайніх тоталітарних форм.
- У післявоєнний період з'явилися нові уявлення про елітарному і технократичному [авторитаризмі](#), в якому роль авторитарного правління відводиться вищій адміністрації держави, що володіє перевершує інші рівні політичної системи високої професійної компетенції. Авторитаризм став, в остаточному підсумку, формою вирішення політичних проблем (реформ, перетворень, перебудов) зверху, силами влади, і опинився в цьому сенсі досить уразливим і залежним від ставлення суспільства до дій авторитарної влади, перед вибором: демократизувати режим і отримати підтримку народу, або посилити політику і перейти до примусу і диктату. Більш поширений варіант авторитаризму - режим уповільненого розвитку, усталених ієрархічних відносин, репресивного контролю, економічної стагнації.
- Багатство і різноманітність авторитарних політичних систем, що по суті є проміжним типом між демократією і тоталітаризмом, обумовили й ряд універсальних, принципових відмінних рис цих політичних порядків.
- У найзагальнішому вигляді за [авторитаризмом](#) У найзагальнішому вигляді за авторитаризмом

- спецслужби), а також [і відповідні спецслужби](#)), а також відповідні їм засоби забезпечення політичної стабільності (в'язниці, концентраційні табори, превентивні затримання, групові і масові репресії, механізми жорсткого контролю за поведінкою громадян). При такому стилі владарювання [опозиція](#) виключається не тільки із сфери прийняття рішень, але і з політичного життя в цілому. Вибори або інші процедури, спрямовані на виявлення громадської думки, сподівань і запитів громадян, або відсутні, або використовуються суто формально.
- Блокуючи зв'язку з масами, авторитаризм (за винятком своїх харизматичних форм правління) втрачає можливість використання підтримки населення для зміцнення правлячого режиму. Однак влада, яка не спирається на [розуміння](#) запитів широких соціальних кіл, як правило, виявляється нездатною створювати політичні порядки, які виражали б суспільні запити. Орієнтуючись при проведенні державної політики тільки на вузькі інтереси правлячого шару, авторитаризм використовує у відносинах з населенням методи патрунування та контролю над його ініціативами. Тому авторитарна влада здатна забезпечити лише примусову легітимність. Але настільки обмежена у своїх можливостях громадська підтримка звужує для режиму можливість політичного маневру, гнучкого та оперативного управління в умовах складних політичних криз і конфліктів.
- Сталий ігнорування громадської думки, формування державної політики без залучення громадськості в більшості випадків роблять авторитарну владу нездатною створити будь-які серйозні стимули для соціальної ініціативи населення. Щоправда, за рахунок примусової мобілізації окремі режими (наприклад, [Піночет](#) Сталий ігнорування громадської думки, формування державної політики без залучення громадськості в більшості випадків роблять авторитарну владу нездатною створити будь-які серйозні стимули для соціальної ініціативи населення. Щоправда, за рахунок примусової мобілізації окремі режими (наприклад, Піночет в [Чилі](#) в 70-х рр..) Можуть у короткі історичні періоди можуть викликати до життя високу громадянську активність населення. Однак у більшості випадків авторитаризм знищує ініціативу громадськості як джерело економічного зростання і неминуче веде до падіння ефективності правління, низькою господарської результативності влади.
- Вузькість соціальної [опори](#) Вузькість соціальної опори влади, що робить ставку на примус і ізоляцію громадської думки від центрів влади, виявляється і в практичному бездіяльності [ідеологічних](#) Вузькість соціальної опори влади, що робить ставку на примус і ізоляцію громадської думки від центрів влади, виявляється і в практичному бездіяльності ідеологічних інструментів. Замість систематичного використання ідеологічних доктрин, здатних стимулювати громадську думку, забезпечувати зацікавлену участь громадян у політичному і соціальному житті, авторитарно правлячі [еліти](#) в основному використовують механізми, спрямовані на концентрацію своїх повноважень і внутрієлітарне узгодження інтересів при прийнятті рішень. У силу цього головними способами узгодження інтересів при виробленні державної політики стають закулісні угоди, підкуп, келійний змову і інші технології тіньового правління.
- Додатковим джерелом збереження такого типу правлінь є використання владою певних особливостей масової свідомості, менталітету громадян, релігійних та культурно-регіональних традицій, які в цілому свідчать про досить стійкою громадянської пасивності населення. [Саме](#) масова громадянська пасивність

- слугує джерелом і передумовою терпимості більшості населення до правлячого угруповання, умовою збереження її політичної стійкості.
- Однак систематичне застосування жорстких методів політичного управління, опора влади на масову пасивність не виключають певної активності громадян і збереження їх об'єднанням деякої свободи соціальних дій. Свої (нехай скромні) прерогативи і можливості впливу на владу і прояви активності мають сім'я, церква, певні соціальні та етнічні групи, а також деякі громадські рухи ([профспілки](#)). Однак систематичне застосування жорстких методів політичного управління, опора влади на масову пасивність не виключають певної активності громадян і збереження їх об'єднанням деякої свободи соціальних дій. Свої (нехай скромні) прерогативи і можливості впливу на владу і прояви активності мають сім'я, церква, певні соціальні та етнічні групи, а також деякі громадські рухи (профспілки). Але і ці соціальні джерела політичної системи, які діють під жорстким [контролем](#). Однак систематичне застосування жорстких методів політичного управління, опора влади на масову пасивність не виключають певної активності громадян і збереження їх об'єднанням деякої свободи соціальних дій. Свої (нехай скромні) прерогативи і можливості впливу на владу і прояви активності мають сім'я, церква, певні соціальні та етнічні групи, а також деякі громадські рухи (профспілки). Але і ці соціальні джерела політичної системи, які діють під жорстким контролем влади, не здатні породити скільки-небудь потужні партійні рухи, викликати масовий політичний протест. У подібних системах правління існує скоріше потенційна, ніж реальна опозиція державному ладу. Діяльність опозиційних груп і об'єднань більше обмежує владу у встановленні нею повного і абсолютного контролю за [суспільством](#), ніж намагається реально коригувати цілі і завдання політичного курсу уряду.
- Авторитарні режими формуються, як правило, в результаті державних переворотів або «повзучої» концентрації влади в руках лідерів або окремих внутрієлітарних угруповань. Складаний таким чином тип формування та відправлення влади показує, що реально правлячими силами в суспільстві є невеликі елітарні угруповання, які здійснюють владу або у формі [колективного](#). Авторитарні режими формуються, як правило, в результаті державних переворотів або «повзучої» концентрації влади в руках лідерів або окремих внутрієлітарних угруповань. Складаний таким чином тип формування та відправлення влади показує, що реально правлячими силами в суспільстві є невеликі елітарні угруповання, які здійснюють владу або у формі колективного панування (наприклад, у вигляді влади окремої партії, військової хунти), або у формі режиму єдиновладдя [того](#) чи іншого, в тому числі харизматичного, лідера. Причому персоналізація правлячого режиму в образі того чи іншого правила виступає найбільш часто зустрічається формою організації авторитарних порядків.
- Але в будь-якому випадку головною соціальною опорою авторитарного режиму, як правило, є групи військових («силовиків») і держбюрократії. Однак, ефективно діючи з метою посилення та монополізації влади, вони погано пристосовані для забезпечення функцій інтеграції держави і суспільства, забезпечення зв'язку населення з владою. Утворюється в результаті дистанція між режимом і рядовими громадянами має тенденцію до збільшення.
- В даний час найбільш суттєві передумови для виникнення авторитарних режимів зберігають перехідні суспільства. Як зазначає А. Переворський, «авторитарні спокуси» в [суспільствах](#). В даний час найбільш суттєві передумови для виникнення авторитарних режимів зберігають перехідні суспільства. Як зазначає А. Переворський, «авторитарні спокуси» в суспільствах цього типу практично невикорінні. Усвідомлення повсякденних труднощів викликає спокусу в багатьох політичних сил «зробити все прямолінійно, одним кидком, припинити суперечку, замінити політику адмініструванням, анархію - [дисципліною](#). В даний час найбільш суттєві передумови для виникнення авторитарних режимів зберігають перехідні суспільства. Як зазначає А. Переворський, «авторитарні спокуси» в суспільствах цього типу практично невикорінні.

- **1.2. Ознаки авторитарного політичного режиму.**
- Керівництво різними сферами життя суспільства за авторитаризму не настільки тотально, немає строго організованого контролю над соціальною і економічною [інфраструктурами](#) Керівництво різними сферами життя суспільства за авторитаризму не настільки тотально, немає строго організованого контролю над соціальною і економічною інфраструктурами громадянського суспільства, над [виробництвом](#) Керівництво різними сферами життя суспільства за авторитаризму не настільки тотально, немає строго організованого контролю над соціальною і економічною інфраструктурами громадянського суспільства, над виробництвом, [профспілками](#) Керівництво різними сферами життя суспільства за авторитаризму не настільки тотально, немає строго організованого контролю над соціальною і економічною інфраструктурами громадянського суспільства, над виробництвом, профспілками, навчальними закладами, масовими [організаціями](#), засобами масової інформації. Авторитарія не вимагає демонстрації відданості з боку населення, як за тоталітаризму, їй досить відсутність відкритого політичного протистояння. Проте режим нещадний до проявів реальної політичної конкуренції за владу, до фактичного участі населення у прийнятті рішень з найважливіших питань життя суспільства, тому авторитаризм пригнічує основні цивільні права.
- Для того, щоб зберегти необмежену владу в своїх руках, авторитарний режим виробляє циркуляцію еліт не шляхом [конкурентної](#) Для того, щоб зберегти необмежену владу в своїх руках, авторитарний режим виробляє циркуляцію еліт не шляхом конкурентної боротьби на виборах, а кооптацією (вольовим введенням) їх у керівні структури. У силу того, що [процес](#) Для того, щоб зберегти необмежену владу в своїх руках, авторитарний режим виробляє циркуляцію еліт не шляхом конкурентної боротьби на виборах, а кооптацією (вольовим введенням) їх у керівні структури. У силу того, що процес передачі влади в подібних режимах відбувається не шляхом встановлених законом процедур заміни [керівників](#) Для того, щоб зберегти необмежену владу в своїх руках, авторитарний режим виробляє циркуляцію еліт не шляхом конкурентної боротьби на виборах, а кооптацією (вольовим введенням) їх у керівні структури. У силу того, що процес передачі влади в подібних режимах відбувається не шляхом встановлених законом процедур заміни керівників, а насильно, ці режими не є легітимними. Однак, навіть незважаючи на те що вони не спираються на підтримку народу, це не заважає їм існувати протягом тривалого часу і досить успішно вирішувати стратегічні завдання. Прикладом ефективних з точки зору проведення економічних і соціальних реформ можуть бути названі авторитарні режими в Чилі, [Сінгапурі](#), Південній Кореї, Тайвані, Аргентині, країнах арабського Сходу.
- Авторитаризм не заперечує права на автономне, різноманітне самовираження суспільства, його груп. Це дало підставу Х. Лінцем інтерпретувати авторитаризм як спосіб правління «з обмеженим плюралізмом». [Він](#) Авторитаризм не заперечує права на автономне, різноманітне самовираження суспільства, його груп. Це дало підставу Х. Лінцем інтерпретувати авторитаризм як спосіб правління «з обмеженим плюралізмом». Він визначив авторитаризм як консервативний тип влади, який, будучи не в змозі сьогодні позбавити права голосу широкі маси населення, вдається з цією метою до глобального або виборчого заборони партій і масових організацій. Причому забороняються ті організації, які порушують соціальну рівновагу між [державою](#) Авторитаризм не заперечує права на автономне, різноманітне самовираження суспільства, його груп. Це дало підставу Х. Лінцем інтерпретувати авторитаризм як спосіб правління «з обмеженим плюралізмом». Він визначив авторитаризм як консервативний тип влади, який, будучи не в змозі сьогодні позбавити права голосу широкі маси населення, вдається з цією метою до глобального або виборчого заборони партій і масових організацій. Причому забороняються ті організації, які

- - У суспільстві домінує офіційна [ідеологія](#), але проявляється терпимість по відношенню до інших ідейним течіям, лояльним до правлячого режиму;
- - [Політика](#)- Політика монополізується владою. Діяльність політичних партій та опозиції заборонена або обмежена. [Профспілки](#) підконтрольні владі;
- - [Державний контроль](#) не поширюється на неполітичні сфери - економіку, культуру, релігію, приватне життя;
- - Обширний державний сектор жорстко регламентується державою. Як правило, він функціонує в рамках ринкової економіки і цілком уживається з приватним підприємництвом. [Економіка](#) може бути як високоефективною, так і малоефективною;
- - Здійснюється цензура над засобами масової інформації, яким дозволяється критика окремих недоліків державної політики при збереженні лояльності по відношенню до системи;
- - Влада спирається на силу, достатню, щоб у разі необхідності примусити населення до покори. Масові репресії, як при тоталітаризмі, не проводяться;
- - При позитивних результатах діяльності режим може підтримуватися більшістю суспільства. Меншість бореться за перехід до демократії. [Громадянське суспільство](#) може існувати, але залежить від держави;
- - Режиму властиві унітарні [форми держави](#) з жорсткою централізацією влади. Права національних меншин обмежені.

• **1.3. Популізм** 1.3. Популізм як [ідеологічна](#) стратегія авторитаризму.

- [Популізм](#) Популізм є атрибутом демократичного розвитку суспільства, але нерідко він призводить до створення авторитарного режиму в суспільстві. Для [популізму](#) Популізм є атрибутом демократичного розвитку суспільства, але нерідко він призводить до створення авторитарного режиму в суспільстві. Для популізму [характерні](#) Популізм є атрибутом демократичного розвитку суспільства, але нерідко він призводить до створення авторитарного режиму в суспільстві. Для популізму характерні віра в можливість простого рішення соціальних проблем, що виражаються в пристрастях до економічних та політичних панацея, віру в те, що одне або декілька простих заходів можуть радикально поліпшити всю суспільну ситуацію. Політик-популіст не думає ні про наслідки, ні про своїх можливих дій у разі приходу до влади. Для нього головне - отримати якомога більше голосів у даний момент, не піклуючись про майбутнє. Так як настрої натовпу мінливі, популістська політика з боку виглядає безцільним метанням зі сторони в сторону. Насправді ж тут точний і тонкий розрахунок, який полягає в тому, щоб завжди бути у фарватері більшості. Різні меншини - політичні, релігійні, національні - популістів не цікавлять, тому що не визначають результати виборів. [Саме](#) Популізм є атрибутом демократичного розвитку суспільства, але нерідко він призводить до створення авторитарного режиму в суспільстві. Для популізму характерні віра в можливість простого рішення соціальних проблем, що виражаються в пристрастях до економічних та політичних панацея, віру в те, що одне або декілька простих заходів можуть радикально поліпшити всю суспільну ситуацію. Політик-популіст не думає ні про наслідки, ні про своїх можливих дій у разі приходу до влади. Для нього головне - отримати якомога більше голосів у даний момент, не піклуючись про майбутнє. Так як настрої натовпу мінливі, популістська політика з боку виглядає безцільним метанням зі сторони в сторону. Насправді ж тут точний і тонкий розрахунок, який полягає в тому, щоб завжди бути у фарватері більшості. Різні меншини - політичні, релігійні, національні - популістів не цікавлять, тому що не визначають результати виборів. Саме тому [популізм](#) Популізм є атрибутом демократичного розвитку суспільства, але нерідко він призводить до створення авторитарного режиму в суспільстві. Для популізму характерні віра в

- Основними популістськими принципами Основними популістськими принципами є наступні: розвиток Основними популістськими принципами є наступні: розвиток демократії, боротьба проти панування монополістичного капіталу Основними популістськими принципами є наступні: розвиток демократії, боротьба проти панування монополістичного капіталу, об'єднання на міжрасовій основі, трудящі маси як головна соціальна цінність, створення сильної держави, що діє в інтересах і під контролем трудящого народу, головне завдання держави - щастя Основними популістськими принципами є наступні: розвиток демократії, боротьба проти панування монополістичного капіталу, об'єднання на міжрасовій основі, трудящі маси як головна соціальна цінність, створення сильної держави, що діє в інтересах і під контролем трудящого народу, головне завдання держави - щастя пересічної людини, його матеріальне добробут і духовна гармонія, стурбованість екологічними проблемами, особистісна самореалізація пересічного громадянина у громадській діяльності, заперечення насильницьких способів вирішення соціальних проблем.
- Популізм є характерною Популізм є характерною рисою політичного радикалізму з його категоричними вимогами, небажанням чекати, відсутністю здійснених програм вирішення суспільних проблем. Чим більш радикальний політик, тим більшою мірою він користується популістськими прийомами.
- Залежно від розвитку демократичних Залежно від розвитку демократичних політичних інститутів в державі сценарій розвитку популізму також може бути різним.
- У суспільстві з високим рівнем розвитку демократії: політик, який прийшов до влади з використанням популістської технології, реально проводить в життя економічні і соціальні програми, докладає зусилля для підвищення життєвого рівня населення, що є основним критерієм діяльності політичного лідера в демократичному суспільстві. Якщо його слова розходяться зі справами, то на чергових виборах повторити свій успіх такому політику навряд чи вдасться, так як опонентами будуть використані всі механізми демократичного впливу на виборців.
- У суспільстві зі слабо розвиненими демократичними традиціями: з причини відсутності реальних програм, популістський політик починає шукати винних у погіршенні життя, крах декларованих перетворень, а потім за підтримкою звертається до обрав його народу, вказуючи істинних, на його погляд, винуватців такого становища. У таких умовах він йде далі і пропонує суспільству посилити натиск на «винуватців», домагаючись їх відходу з політичної арени. При цьому використовується, в тому числі, репресивний апарат. Всі ці діяння прикриваються вивіскою «для блага народу». Реально країна У суспільстві зі слабо розвиненими демократичними традиціями: з причини відсутності реальних програм, популістський політик починає шукати винних у погіршенні життя, крах декларованих перетворень, а потім за підтримкою звертається до обрав його народу, вказуючи істинних, на його погляд, винуватців такого становища. У таких умовах він йде далі і пропонує суспільству посилити натиск на «винуватців», домагаючись їх відходу з політичної арени. При цьому використовується, в тому числі, репресивний апарат. Всі ці діяння прикриваються вивіскою «для блага народу». Реально країна скочується до авторитаризму з подальшим можливим переходом до тоталітарного У суспільстві зі слабо розвиненими демократичними традиціями: з причини відсутності реальних програм, популістський політик починає шукати винних у погіршенні життя, крах декларованих перетворень, а потім за підтримкою звертається до обрав його народу, вказуючи істинних, на його погляд, винуватців такого становища. У таких умовах він йде далі і пропонує суспільству посилити натиск на «винуватців», домагаючись їх відходу з політичної арени. При цьому використовується, в тому числі, репресивний апарат. Всі ці діяння прикриваються вивіскою «для блага народу».

- Суть популізму укладена в таких методах досягнення популярності, які мають негативну природу з точки зору норм життєдіяльності суспільства. А тому що під популізмом розуміється діяльність, заснована на маніпулюванні в народі цінностями та очікуваннями, то за своєю сутністю популізм є метод соціально-управлінського впливу на суспільство, заснований на відхиляються нормах і використовує підтримку народу для завоювання успіху.
- Основними популістськими методами є: спроби підлаштуватися під вимоги народу; використання податливості великих людських мас на примітивні гучні гасла; використання рис буденної свідомості мас: спрощеність уявлень про суспільне життя, безпосередність сприйняття, максималізм, тягу до сильної особистості; гра на "очікуваннях" народу; апеляція до простоти і зрозумілості пропонованих заходів, пріоритет простих рішень складних проблем; прямий контакт між лідерами і масами без посередництва політичних інститутів; спекуляція на вірі людей у швидкі та легкі шляхи виходу з кризи; виступ від імені простої людини; переорієнтація гніву і образ людей на діючі інститути влади і еліти; використання невирішеність найзлободенніших на даний момент проблем з метою отримання статусу борця за народні інтереси; маніпулювання громадською думкою.
- Популістська діяльність, як правило, має негативні результати, які можуть призвести до важких наслідків для суспільства. Популізм підриває довіру народу до інститутів влади, служить знаряддям для зведення політичних рахунків, обумовлює зниження громадянської активності, відчуження людей від влади, економічні та політичні потрясіння, соціальний безлад.
- У ряді країн склалася парадоксальна політична ситуація У ряді країн склалася парадоксальна політична ситуація: за наявності всіх формальних ознак демократії влада в країні належить бюрократичній У ряді країн склалася парадоксальна політична ситуація: за наявності всіх формальних ознак демократії влада в країні належить бюрократичній системі, яка сама встановлює правила політичної гри, поведінки своїх громадян, у тому числі в області політичної участі. Незважаючи на заходи, все більш посилюється відчуження громадян від державної влади та державної влади від громадян, що призводить до зростаючої пасивності громадян при проведенні виборів.
- У цих умовах популізм використовується політиками У цих умовах популізм використовується політиками в якості однієї з форм прикриття цього відчуження, а також як набір своєрідних правил діяльності самої політичної еліти. У популізмі У цих умовах популізм використовується політиками в якості однієї з форм прикриття цього відчуження, а також як набір своєрідних правил діяльності самої політичної еліти. У популізмі суб'єктів політичної діяльності полягає одна з причин політичних криз: політики не вирішують реальних проблем, тому що громадяни не мають можливості їх примусити це зробити, а популізм дозволяє політикам залишатися при владі і перемагати на чергових виборах. Цей шлях без реального подолання відчуження влади і громадян веде до соціального вибуху.
- Низький рівень життя населення Низький рівень життя населення є соціальною базою поширення популістських устремлінь політиків. Чим бідніші люди Низький рівень життя населення є соціальною базою поширення популістських устремлінь політиків. Чим бідніші люди, тим більше вони податливі примітивного популізму. Тому необхідною умовою протидії популізму є продумана державна соціально-економічна політика, спрямована на вирішення,

- в першу чергу, проблем більшості населення, створення середнього класу, а також класу власників, у яких громадянська [відповідальність](#) зростає одночасно з турботою про цю власність.
- Популістський [стиль](#) Популістський стиль діяльності - це механізм завоювання підтримки виборців, заснований на нестандартних [прийомах](#), способах і способі поведінки політичного лідера.
- Для популістського стилю характерні такі риси: "загравання" з масами, говорити тільки те, що вони хочуть почути; "ходіння в народ" (апеляція до широких мас у країні); "народна дипломатія" (апеляція до широких мас за кордоном), створення іміджу рішучого, впевненого в собі політика; вміння коротко і дохідливо викладати свої програми; створення видимості людини з народу: "я [такий](#) самий, як і ви"; використання національних і патріотичних почуттів народу; демонстрація підтримки з боку відомих особистостей, "зірок" естради, акторів і т.д.; створення привабливого іміджу за допомогою засобів масової інформації; принародно підписання державних документів, роздача грошей; поведінка, що відхиляється: нестандартний одяг, зухвала поведінка, демонстративні жести, громадські скандали, ненормативна лексика.
- Для мінімізації наслідків популізму необхідне становлення повноцінних [механізмів](#) народовладдя, стабільних демократичних норм і традицій, утвердження високої політичної і правової культури, як посадових осіб, так і громадян.
- **1.4. Загальне та особливе авторитарних і тоталітарних політичних режимів.**
- Авторитарний режим можна розглядати як свого роду [компроміс](#) Авторитарний режим можна розглядати як свого роду компроміс між тоталітарним і [демократичним](#) політичними режимами. Він м'якше, ліберальніше, ніж тоталітаризм, але жорсткіше, антинародні, ніж демократичний.
- Розгляд тоталітарних та авторитарних політичних режимів дозволяє виявити основні відмінності між ними. Найсуттєвіше відмінність між ними полягає в [характері](#) Розгляд тоталітарних та авторитарних політичних режимів дозволяє виявити основні відмінності між ними. Найсуттєвіше відмінність між ними полягає в характері відносин влади з суспільством і індивідом. Якщо при авторитаризмі ці відношення диференційовані і спираються на «обмежений плюралізм», то тоталітаризм взагалі відкидає плюралізм і різноманітність соціальних інтересів. Причому тоталітаризм прагне ліквідувати не тільки соціальний, а й [ідеологічний](#) плюралізм, інакомислення.
- [Тоталітаризм](#) - це диктатура держави, а авторитаризм - диктатура особистості або групи. При авторитаризмі роль лідера висока, але на відміну від тоталітаризму лідер, як правило, не харизматичний.
- За своїм [історичним](#) За своїм історичним призначенням тоталітаризм пов'язаний з утопічною ідеєю і претендує на вічне [існування](#), а авторитаризм ставить завдання виведення країни з глухого кута.

- При тоталітаризмі встановлюється загальний **контроль** за суспільством, а авторитаризм припускає наявність сфер, непідконтрольних державі, значну автономію політичної системи по відношенню до економічної, можливість її поєднання як з централізованою, так і з ринковою.
- При авторитаризмі відсутня всепроникаючий характер державного впливу на суспільство, тотальне регулювання суспільними процесами, заохочується самостійність і ініціатива громадян, **держава** відмовляється від втручання в приватне життя.
- Авторитаризм допускає розмежування і навіть поляризацію сил та інтересів у суспільстві. При тоталітаризмі **терор** носить масовий характер по відношенню до противників, а в авторитарному суспільстві проводиться виборчий терор з метою запобігти виникненню опозиції. При авторитаризмі головним аргументом політичної влади є авторитет, а не сила.
- Для авторитарного режиму **характерна** необов'язковість чітко розробленої єдиної ідеології.
- **2. Структурні особливості авторитарної політичної системи.**
- Узагальнюючи і систематизуючи **історичний** Узагальнюючи і систематизуючи історичний досвід функціонування авторитарних систем і режимів, можна виділити найбільш стійкі структурні особливості організації цього типу влади. Так, в інституційній сфері авторитаризм відрізняється перш за все **організаційним** Узагальнюючи і систематизуючи історичний досвід функціонування авторитарних систем і режимів, можна виділити найбільш стійкі структурні особливості організації цього типу влади. Так, в інституційній сфері авторитаризм відрізняється перш за все організаційним закріпленням влади вузької елітарної угруповання (або лідера). Суперництво конкуруючих елітарних угруповань за владу, як правило, здійснюється у формі змов, путчів, переворотів. Прагнення можновладців затвердити своє положення підкріплюється повним домінуванням структур виконавчої влади над законодавчою та судовою. Недооцінка і ігнорування **представницьких** Узагальнюючи і систематизуючи історичний досвід функціонування авторитарних систем і режимів, можна виділити найбільш стійкі структурні особливості організації цього типу влади. Так, в інституційній сфері авторитаризм відрізняється перш за все організаційним закріпленням влади вузької елітарної угруповання (або лідера). Суперництво конкуруючих елітарних угруповань за владу, як правило, здійснюється у формі змов, путчів, переворотів. Прагнення можновладців затвердити своє положення підкріплюється повним домінуванням структур виконавчої влади над законодавчою та судовою. Недооцінка і ігнорування представницьких органів, що означає розрив держави з інтересами широких соціальних верств, обумовлює низький рівень громадянської самодіяльності і слабкість горизонтальних зв'язків у суспільстві. Таке постійне усікання механізмів представництва інтересів населення скорочує соціальні джерела влади способи її **легітимізації**, в кінцевому рахунку, зумовлюючи і слабкість вертикалі влади.
- Політичний плюралізм у політичних системах авторитарного типу суворо дозований. Множинність політичних сил ініціюється владою і не здатна викликати загрозу сформованим порядків. У той же час концентрація в руках власних прав і повноважень практично означає повне усунення опозиції з політичної арени. Жорсткий стиль владарювання не дає можливості інституціалізувати компроміс в політичному житті, налагодити пошук консенсусу при прийнятті державних рішень.
- З нормативної точки зору авторитаризм відрізняється постійним і переважним використанням силових методів регулювання соціальних і політичних конфліктів. Як вказує Х. Лінц, для цього типу влади характерна чітко окреслена

- компетенція влади та їх функцій в цілком передбачуваних межах. Правила гри суворо підтримують панування однієї групи. Концентрація влади передбачає систематичне використання переважно закритих від громадськості способів прийняття рішень, прагненням поставити під контроль основні форми громадської самодіяльності, у тому числі в економічній сфері. З огляду на те що в таких суспільствах, як правило, складаються політичні відносини надбагатих і надбідних верств населення, влада характеризується високим рівнем нестабільності.
- В інформаційно-комунікативній сфері для авторитаризму характерний В інформаційно-комунікативній сфері для авторитаризму характерний низький статус ідеологічних способів утримання і зміцнення влади, засилля односторонніх каналів в основному офіційного інформування суспільства. На інформаційному ринку повністю домінують проурядові ЗМІ, відсутні свобода слова, гарантії рівної конкуренції. У суспільній думці, в силу усвідомлення широко поширеної корупції і продажності влади, складаються потужні настрої пасивності і розчарування у владі.
- **3. Основні типи авторитарних політичних режимів.**
- Серед безлічі авторитарних порядків можна виділити такі їх основні типи: партійні, корпоративні, військові, національні та режими особистої влади.
- Особливість партійних режимів полягає у здійсненні монопольної влади будь-якої партією або політичним угрупованням, не обов'язково формально представляє інститут партії. Найчастіше це однопартійні режими, але до них можуть бути віднесені і форми правління Особливість партійних режимів полягає у здійсненні монопольної влади будь-якої партією або політичним угрупованням, не обов'язково формально представляє інститут партії. Найчастіше це однопартійні режими, але до них можуть бути віднесені і форми правління аристократичних (Марокко Особливість партійних режимів полягає у здійсненні монопольної влади будь-якої партією або політичним угрупованням, не обов'язково формально представляє інститут партії. Найчастіше це однопартійні режими, але до них можуть бути віднесені і форми правління аристократичних (Марокко, Непал Особливість партійних режимів полягає у здійсненні монопольної влади будь-якої партією або політичним угрупованням, не обов'язково формально представляє інститут партії. Найчастіше це однопартійні режими, але до них можуть бути віднесені і форми правління аристократичних (Марокко, Непал) або сімейних (Гватемала) груп, а також правління перших осіб держави з їх згуртованими політичними «командами» (Білорусія). Зазвичай такі режими або встановлюються в результаті революцій, або нав'язуються ззовні (як, наприклад, в повоєнних умовах у країнах Східної Європи, де були встановлені комуністичні режими з допомогою СРСР). Але в окремих випадках режими цього типу можуть являти собою і результат еволюції легітимного режиму.
- Досить масовою різновидом авторитарних режимів є військові режими. Вони стали виникати після Другої світової війни в країнах, що розвиваються. Це був період звільнення їх від колоніальної залежності і формування національних держав. Військові виявлялися у традиційних суспільствах найбільш згуртованою та освіченою соціальною групою, здатною об'єднати суспільство на основі ідеї національного самовизначення. Поведінка військових після захоплення влади було різним. В одних країнах вони усували від влади корумповану громадянську політичну еліту і проводили політику в інтересах національної держави (як, наприклад, в Індонезії, на Тайвані). В інших випадках самі військові виявлялися виконавцями волі більш могутніх фінансових груп і держав (так, більшість військових режимів у Латинській Америці фінансувалося США).

- У сучасний час військові режими, як правило, виникають у результаті переворотів, змов і путчів. Найбільше число прикладів встановлення військових режимів дали країни [Латинської](#) У сучасний час військові режими, як правило, виникають у результаті переворотів, змов і путчів. Найбільше число прикладів встановлення військових режимів дали країни Латинської Америки, Африки, а також Греція, [Пакистан](#) У сучасний час військові режими, як правило, виникають у результаті переворотів, змов і путчів. Найбільше число прикладів встановлення військових режимів дали країни Латинської Америки, Африки, а також Греція, Пакистан, Туреччина. Такі політичні порядки відрізняються придушенням значної частини політичних і громадянських свобод, широким поширенням корупції та внутрішньою нестабільністю. [Державні](#) У сучасний час військові режими, як правило, виникають у результаті переворотів, змов і путчів. Найбільше число прикладів встановлення військових режимів дали країни Латинської Америки, Африки, а також Греція, Пакистан, Туреччина. Такі політичні порядки відрізняються придушенням значної частини політичних і громадянських свобод, широким поширенням корупції та внутрішньою нестабільністю. Державні [ресурси](#) використовуються в основному для придушення опору, зниження соціальної активності громадян. Задані правила гри підтримуються погрозами і примусом, не виключають використання фізичного насильства.
- Моделі національного авторитаризму виникають в результаті домінування в елітарній угрупованню національної або етнічної групи. В даний час такі системи характерні для ряду країн на пострадянському просторі ([Узбекистан](#) Моделі національного авторитаризму виникають в результаті домінування в елітарній угрупованню національної або етнічної групи. В даний час такі системи характерні для ряду країн на пострадянському просторі (Узбекистан, [Туркменістан](#) Моделі національного авторитаризму виникають в результаті домінування в елітарній угрупованню національної або етнічної групи. В даний час такі системи характерні для ряду країн на пострадянському просторі (Узбекистан, Туркменістан, Казахстан). Вони ще не здобули закінченості, але вже явно демонструють прагнення створити соціальні та політичні [переваги](#) Моделі національного авторитаризму виникають в результаті домінування в елітарній угрупованню національної або етнічної групи. В даний час такі системи характерні для ряду країн на пострадянському просторі (Узбекистан, Туркменістан, Казахстан). Вони ще не здобули закінченості, але вже явно демонструють прагнення створити соціальні та політичні переваги представників однієї групи населення, етнізувати [органи державної влади](#) Моделі національного авторитаризму виникають в результаті домінування в елітарній угрупованню національної або етнічної групи. В даний час такі системи характерні для ряду країн на пострадянському просторі (Узбекистан, Туркменістан, Казахстан). Вони ще не здобули закінченості, але вже явно демонструють прагнення створити соціальні та політичні переваги представників однієї групи населення, етнізувати органи державної влади, представити активність іонаціональних груп населення як політичну опозицію. У цих країнах проводиться негласна політика витіснення іонаціональних груп. У той же час у ряді країн окремі кола [опозиції](#) (в основному конкуренти в етнічно панівній середовищі) скочуються до застосування методів політичного терору. Відсутність багатьох механізмів, що сприяють або посилення влади правлячого режиму, або, навпаки, збереження балансу політичних сил, викликає особливу нестабільність, небезпечну можливість обвального розвитку подій.
- Корпоративні режими уособлюють собою владу [бюрократичних](#) Корпоративні режими уособлюють собою владу бюрократичних, [олігархічних](#) Корпоративні режими уособлюють собою владу бюрократичних, олігархічних чи тіньових ([неформальних](#) Корпоративні режими уособлюють собою владу бюрократичних, олігархічних чи тіньових ([неформальних](#), [кримінальних](#) Корпоративні режими

- елітарних груп якісно знизили вплив на владу [ідеологічно](#) орієнтованих асоціацій (партій), що представляють інтереси різних широких верств населення.
- Режими особистої влади ([Індія](#) Режими особистої влади (Індія при І. Ганді, [Іспанія](#) Режими особистої влади (Індія при І. Ганді, Іспанія за Франко, [Румунія](#) при Чаушеску) персоналізують всі політичні відносини в очах громадської думки. Це може призвести до громадянської диктатури, для якої характерна одноосібна влада цивільної особи. Зазвичай такою особистістю стає національний лідер або лідер «групи за інтересами», який прийшов до влади за допомогою державного перевороту. Він може або проводити відносно самостійний політичний курс, спираючись на власну харизму, або обслуговувати інтереси своїх прихильників. Жорсткий характер правління в поєднанні з певними традиціями некритичного сприйняття влади нерідко дає економічний ефект, призводить до активізації населення та зростання легітимності режиму. Однак така система влади нерідко провокує політичний терор з боку опозиції.
- Ще один різновид авторитаризму представляють теократичні режими, подібні до режиму аятолли Хомейні в Ірані.
- Авторитарні режими не слід розглядати як знаряддя вираження інтересів меншості. Сучасні авторитарні режими використовують досить широку палітру ресурсів, а не тільки засоби примусу і [політичні репресії](#). Авторитарні режими не слід розглядати як знаряддя вираження інтересів меншості. Сучасні авторитарні режими використовують досить широку палітру ресурсів, а не тільки засоби примусу і політичні репресії. Їх особливістю є помітне скорочення питомої ваги методів [ідеологічної](#) Авторитарні режими не слід розглядати як знаряддя вираження інтересів меншості. Сучасні авторитарні режими використовують досить широку палітру ресурсів, а не тільки засоби примусу і політичні репресії. Їх особливістю є помітне скорочення питомої ваги методів ідеологічної обробки і політичного примусу. Авторитаризм частіше використовує економічні стимули: створення можливостей зростання добробуту для широких верств суспільства, проведення ефективної соціальної політики. Практична ефективність ряду авторитарних режимів (наприклад, в Південній Кореї, Сінгапурі, Тайвані) дозволила їм не тільки вирішити завдання технологічної [модернізації](#). Авторитарні режими не слід розглядати як знаряддя вираження інтересів меншості. Сучасні авторитарні режими використовують досить широку палітру ресурсів, а не тільки засоби примусу і політичні репресії. Їх особливістю є помітне скорочення питомої ваги методів ідеологічної обробки і політичного примусу. Авторитаризм частіше використовує економічні стимули: створення можливостей зростання добробуту для широких верств суспільства, проведення ефективної соціальної політики. Практична ефективність ряду авторитарних режимів (наприклад, в Південній Кореї, Сінгапурі, Тайвані) дозволила їм не тільки вирішити завдання технологічної модернізації, помітно підвищити [рівень життя](#) населення, а й залучити на свій бік широкі верстви суспільства.
- У зв'язку з цим можна відзначити, що авторитарні режими мають значні мобілізаційними і орієнтаційний можливостями завдяки здатності концентрувати ресурси на стратегічних напрямках розвитку. Досягаючи економічної та соціальної ефективності, авторитарні режими формують [демократичну](#) У зв'язку з цим можна відзначити, що авторитарні режими мають значні мобілізаційними і орієнтаційний можливостями завдяки здатності концентрувати ресурси на стратегічних напрямках розвитку. Досягаючи економічної та соціальної ефективності, авторитарні режими формують демократичну систему цінностей, зацікавленість громадян у політичних і громадянських правах [і свободах](#) У зв'язку з цим можна відзначити, що авторитарні режими мають значні мобілізаційними і орієнтаційний можливостями завдяки здатності концентрувати ресурси на стратегічних напрямках розвитку. Досягаючи економічної та соціальної ефективності, авторитарні режими

- Стало очевидним, що для проведення радикальних суспільних реформ необхідна влада, яка має високу здатність забезпечувати політичну стабільність і громадський порядок, мобілізувати суспільні ресурси, долати опір політичних супротивників.
- У сучасних умовах постсоціалістичних країн "чистий" авторитаризм, що не спирається на активну масову підтримку і ряд демократичних інститутів, навряд чи може бути інструментом прогресивного реформування суспільства. Він здатний перетворитися в [кримінальний](#) диктаторський режим особистої влади, не менш руйнівний для країни, ніж тоталітаризм.
- Тому поєднання авторитарних і демократичних елементів, сильної влади і її підконтрольність громадянам - найважливіша практична задача конструктивного реформування суспільства.

- **Список літератури**

- Авторитаризм і влада // Соціально-політичний журнал. 1997. № 3.
- Авторитаризм і [демократія](#) в країнах, що розвиваються. - М., 1996.
- Баранов Н.А. [Еволюція](#) поглядів на популізм в сучасній політичній науці. - СПб., 2001.
- Баранов Н.А. Популізм як [політична діяльність](#). - СПб., 2002.
- Гаджієв К.С. [Політична наука](#): Навчальний посібник. - М., 1995.
- Курс політології: [Підручник](#). - 2-е вид., Испр. і доп. - М., 2002.
- Малько А.В. Політична і правова життя Росії: актуальні проблеми: Навчальний посібник. - М., 2000.
- Мухаєв Р.Т. [Політологія](#) Мухаєв Р.Т. Політологія: [підручник](#) Мухаєв Р.Т. Політологія: підручник для [студентів](#) юридичних та гуманітарних факультетів. - М., 2000.
- Основи політичної науки. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Ч.2. - М., 1995.
- [Політологія](#) Політологія. [Підручник](#) для вузів / Під ред М. А. Василика. - М., 1999.
- Політологія. Енциклопедичний словник. - М., 1993.
- Соловйов А.І. [Політологія](#): Політична теорія, політичні технології: Підручник для студентів вузів. - М., 2001.
- Сумбатян Ю. Г. [Політичні режими](#) Сумбатян Ю. Г. Політичні режими в сучасному світі: [порівняльний аналіз](#). Навчально-методичний посібник. - М., 1999.
- Фрідріх К., Бжезінський З. Тоталітарна диктатура і автократія // Тоталітаризм: що це таке? Т.2 / Ред. кол. Л.М. Вертіння и др. - М., 1992.